

styli 24 locus

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja: una eina d'intercanvi literari

Maneres de l'articulisme

En els darrers anys, on visc i escric els articles a la premsa barcelonina, hi ha una certa brama entre col·legues literaris que l'articulisme és literatura. Fixeu-vos que dic 'literaris', no entre col·legues periodistes. Comparteixo les dos vessants, soc periodista i soc autora literària. No soc una escriptora que escriu als diaris, com tants dels meus companys d'aquesta discussió, sinó que ho faig com a periodista veterana, fins quan signo com a 'escriptora i crítica cultural', ja que la crítica cultural inclou el periodisme que practico de fa anys. Una periodista que des del 1976 que va començar ha conreat gairebé tots els gèneres de la professió (excepte l'editorialisme, val a dir) i que, només des de fa poc, quan ja tenia cinquanta anys, ara és articulista. El meu criteri en aquesta brama (no gens escoltat de moment, però no hi desespero), és que el periodisme i la literatura no són la mateixa cosa. Que un article ha d'estar ben escrit, és clar!: com el periodisme sencer! Que un article ha de tenir voluntat d'estil, és clar!: com tot el periodisme. Perquè al meu entendre l'articulisme ha de ser de manera primordial periodisme, el qual té l'obligació de pensar sempre en el lector comú. Criteri que el text literari no exigeix.

La literatura no és informació ni és opinió. No ho és en essència. I ara passa que, en el periodisme actual entre nosaltres, per raons llargues d'explicar, resulta que hi ha més opinió que no pas informació. I la base d'un periodisme decent és informació, informació i informació. Una informació que permeti l'opinió, i no a la inversa, no una opinió que marqui quina ha de ser la informació. Si és que creus com a articulista que la teua opinió és

important. Personalment, dic com el poeta: "No tinc opinió, només tinc nervis".

Els meus nervis reaccionen a fets i circumstàncies que em desagraden, m'agraden, m'escaandalitzen, m'inspiren, el que segue. Més que vehicular opinió, em guia mirar cap on el comú periodístic no ho fa. Per això lleigeixo de gust publicacions com *Temps de Franja*. Els columnistes polítics per mi no són articulistes en el

sentit primigeni d'aquesta categoria periodística sinó l'expressió partidista (em nego a dir-ne 'política', que abasta molt més) del mitjà que els acull. Cal entendre que un mitjà estableix amb el ventall d'opïnadors la seua línia editorial en aquest sentit.. Té dret, doncs, a donar-te cabuda i també a retirar-te-la si li pareix. Escric

Mercè Ibarz (Foto © Lucía Boned)

en dos mitjans ben distints, *VilaWeb*, que hi publico cada dissabte, i *El País*, dos cops al mes. Hi ha gent que se n'estranya, que ho pugui fer, d'altres que ho celebren, d'altres que ni s'hi fixen. És possible, escriure en un diari independentista i en un diari contrari a l'independentisme. No m'interessen les qüestions partidistes, prou col·legues ho fan en un i altre diari. Escric tot sovint, ho procuro, del que passa desapercbut als uns i als altres. Convençuda que el lector ja en té, d'opinió pròpia, no necessita pas la meua, però sí que valora i demana articles que el faci pensar, sentir, el que vulgueu, més.

Una de les moltes coses que avui el periodisme es nega a veure és que els lectors no viuen tot el sant dia en termes partidistes. Si no ho cregués, si no en tingués eco, si els lectors estiguessin dominats per l'opinió partidista i prou, em retiraria de l'articulisme.

Mercè Ibarz

Iniciativa Cultural de la Franja

Publicació d'Iniciativa Cultural de la Franja

Direcció:

Ramon Mur
Artur Quintana

Consell de redacció:

Pep Espluga
Loli Gimeno
Merxe Llop
Carme Messeguer
Esteve Betrià
Mário Sasot

Disseny:

Esteve Betrià
Ricard Solana

Redacció

C/ Major 4
44610 CALACEIT
tempsdefranja@gmail.com

Impressió i producció

Terès & Antolín s.c.
info@teresantolin.com

Dipòsit legal: TE-57/2009

INSTITUT RAMON MUNTANER
Fundació privada dels Centres d'Estudi de Parla Catalana

Lo fill del comunidor

El 25 de desembre de 1926 el petit municipi de La Forrellada, a la riba dreta del Matarranya, va despertar-se esbaït. Eduardo “lo mut” havia arribat al poble cridant i visiblement alterat. Eduardo no era mut, encara que sensiblement curt de paraules per al que els estadants entenien com a llinard de normalitat. Amb gran excitació explicava minuciosament com havia estat la trobada fortuïta d’aquell nadó que plorava dins la cistella de vímet que penjava del seu braç.

El nounat s’havia trobat sobre un pedrís al bell mig del comunidor pròxim a l’ermita del Rosari. La cistella semblava amorosament preparada, amb un llit de palla i embolcallada d’atapéida llana. El lloc on havia estat dipositada la feia volgudament visible de lluny. I al costat de la cistella, una nota on s’hi llegia:

*En lo cor ben encongit
prego a Déu que me perdone
i en la pau no t’abandono
ni de dia ni de nit.*

“Lo mut” i la seva dona adoptaren aquell nen que rebé l’escaient nom de Jesús. I va ser pocs anys després, quan “Jesús del mut” va trepitjar l’escola del poble per aprendre de lle-

tra, quan es va palesar aquell misteriós do que, no sabem si per concessió divina o per haver-se empeltat de les propietats del comunidor, l’acompanyaria tota la vida. El nen protegia de qualsevol desavinença, desunió o conflicte, en un radi aproximat de cinquanta metres a la rodona. La mera presència física comportava la neutralització immediata de qualsevol conat de tempesta i una xarxa relacional marcada per la comprensió, la tolerància i el benestar es teixia sempre al seu voltant. La feréstega tendència dels infants del poble es transmutava en actituds i comportaments mai vistos en els sagals de La Forrellada. I encara avui la memòria viva del poble explica com en els anys de

guerra, determinades irrupcions de soldats armats d’un o altre bàndol, solien acabar en comiats d’abraçades i petons. Ja en edat ben madura fou temptat per la política fins adonar-se que estava totalment invalidat per a ella. Davant seu restava diluïda qualsevol discrepància. I on no hi ha discrepància no hi ha conflicte. I on no hi ha conflicte, no hi ha progrés.

Algun dia us en parlaré amb detall. Mentrestant, si passeu per La Forrellada, no deixeu de visitar la seva tomba, al mig de la plaça. El poble és una autèntica bassa d’oli.

Josep Carbonell

La cicatriu

Devia de tindre jo sis anys i aquell dia havie plogut. Allavors plovia sempre a la primavera. Volia anar a comprar Dانونes naturals. Al cabasset groc de malla, feït a la mida de les meues mans, vai ficar dos cascos de vidre retornables. No n’hi havie espai per més.

Vai córrer pel passadís *hasta* arribar al carrer. Enfront, a la casa de la *sinjó* Teresita, uns obrers esteïn treballant damunt d’uns taulons. Vai enrellissar just a la porta i vai caure boca avall sobre el cabàs. La sang corrie per en terra mesclè en un regallet d’aigua i brutícia que havie arrossegat la pluja.

—T’has feït mal? —va preguntar un dels obrers.

Molt digna, per dissimular el ridícul de la caiguda davant d’aquells hòmens drets i feïts, me vai aixecar tranquil·la i vai tornar a entrar:

—Mama, tinc sang.

La sang cobria el canell. La mama i la iaia van aparèixer alhora i van ficar unes cares molt sèries, massa en la meua opinió. La mama va embolicar la ferida en un drap de cuina co-

lor marró obscur. Abans havie sigut una camisa del papa, la d’aquella foto a l’Horteta, jo en un vestit blanc de topos, moneta i gordeta en cara de por. Ara la mama continue feït de la roba vella draps nous.

A la consulta de don Pascual, a la plaça, tots mos van dixer passar davant. «Quina sort!», vai pensar.

—Me voy a la cocina —lo doctor anei i venie a la cuina seguit, nerviós.

—Como no cosa a la niña... —va dir amenaçador mi pare. No sé com ell havie aparegut allí.

Crits i plors quan me van punxar, però no abans. *Después*, molt atenta, vai anar mirant l’agulla en fil negre que travessei indolora la meua pell i aquell home que sabie cosir: sis punts com a resultat. A poc a poc se van anar secant, i els van retirar de tres en tres, dixant esta cicatriu que em dolie perquè un canell no tornarie a ser mai més igual que l’altre.

Loli Gimeno

Avenç del llibre d'Artur Quintana *D'Herbers al Carxe. Memòries i treballs valencians*

II ALS LLIMBS

Fins que no vaig tenir dotze anys i no va tornar mon pare de l'exili no vaig ser capaç de llegir en català, ni oriental ni occidental. Les àvies, que van tenir cura de mi —ma mare prou treballs tenia per a mantenir-nos—, sí que em van ensenyar de llegir, que jo en anar a escola als sis anys ja en sabia: en castellà, après d'unes beceroles del tipus «Mi mamá me ama» i amb llampants santets de coloraines, que mon àvia selvatana conservava dels temps republicans o monàrquics. Mon pare des de França, quan jo devia tenir entre vuit o nou anys, escrivia a ma mare que em fes llegir el *Llibre de la jungla*, salvat de la neteja èt-

nica dels altres nostres llibres en català, que l'àvia paterna, atemorida davant el terror dels sediciosos, havia llançat a la brossa. I sí, certament, ma mare me'l va amostrear, el *Llibre de la jungla*. El vaig obrir i, sense anar gaire més enllà d'una o dues pàgines, davant aquelles grafies desconegudes — anys, roig, maig, coix, traça, vés-hi... — el vaig deixar estar en un racó, i allà va anar entomant la pols fins al 1948, l'any que vaig conèixer mon pare, quan ja gairebé m'anava oblidant que en tenia, de pare. I aleshores vaig deixar de ser analfabet i vaig passar a ser català de ple dret.

Artur Quintana i Font

La vella del quadro

Aquell dia de desembre, en sortir de l'escola tots los xiquets se van aturar davant l'aparador de Casa Llonga, i és que hi havia un esplèndid quadro. L'havie pintat la mestra per a fer una rifa i així poder recaptar uns poquets de diners pel viatge de fi de curs. La família de l'Alba va ser l'afortunada guanyadora. A casa seua no n'hi havien, de quadros, només algun calendari penjat a alguna paret tova de tantes capes de calç. Tots los de casa es miraven aquella imatge d'una velleta d'esquena amb un fardellet a la mà, caminant pels carrers d'un poblet tot nevat. L'Alba se sentie fascinada pel quadro i per aquella velleta, i no dixave d'observar-la una vegada i una altra. Aquell Nadal, ells no tindrien a sa iaia, ara los mirave des del cel. La nit de Reixos van anar tots los germans a la Cavalcada. A l'Alba li van portar una cistelleta de joguet pleneta de llaunes i paquets, i envasos de plàstic. Mentre jugave a tendetes, es va sentir atreta per aquell quadro i el va tornar a mirar. Va fixar la vista en la velleta. Li va parèixer que el mocador amb lo que es cubrie el cap se movie, i només un instant més tard, la vella se va girar i va mirar la xiqueta amb un somriure tendre. L'Alba es va esglaiar i va cridar a sa mare.

Aquella nit, abans d'anar a dormir, afora al balcó, van recordar a sa iaia, quan l'any anterior los va dir als quatre nets que ficaren allí les sabatilles per a què los Reixos sabigueren

que a n'aquella casa hi vivien xiquets. L'Alba no se podie adormir, neguitosa com estave, per la mateixa emoció de la nit de Reis i perquè se li apareixie constantment la imatge de la velleta girant-se cap a n'ella. Ningú no s'ho havia cregut i ella se sentie estranya. Va sentir un soroll i va cridar a sa mare. Com no acudie, se va eixecar coteta per no despertar a sa germana. A l'eixir a la sala, va mirar lo quadro, lleugerament il·luminat per una pobra bombeta que penjave del sostre. Se va fixar atònita, que no n'hi havia cap, de velleta a n'aquell quadro. Va tornar a cridar a la mare i no va obtindre resposta. Va mirar pel balcó i va veure una dona a punt d'obrir la porta per a entrar a casa. Portave lo mateix mocador i la mateixa faldeta que la velleta del quadro i també lo mateix fardellet a la mà. Va marxar corrents a gitar-se i, des del llit, va sentir com s'obrie lo balcó.

Al dia següent, va sentir avalot i cridòries de son germà lo gran i tots es van eixecar esverats i se van arrimar cap al balcó, on hi havien més regals de Reis. L'Alba va agarrar lo seu a les mans, i va mirar lo quadro, on ara sí que veie la vella que se va girar, i li va fer un gran somriure. L'Alba va córrer i se va col·locar davall la velleta del quadro i li va llançar en les dos manetes un beset, plena de felicitat.

Esther Puyo

Canció dels tellers

En Jesús Celma Ferrer l'octubre passat va cantar-me eixa cançó popular de la Codonyera:

Quan los tellers escampaven les telles en crugo a la era, pa que se secaren antes de clavar-les al forn, cantaven una canció, que dieve així:

Sol i aire, i aigua: no!

Perquè no volien que ploquere, perquè sinó se'ls podrie fer malbé la pasta, que havien posat a secar antes de clavar-les al forn.

La transcripció musical es de na Margarita Celma. A *Lo Molinar* i *Bllat colrat!* es constata que eixa cançó de treball és pan-franjatina: replegada a Areny, Favara, la Freixneda, la Ginebrosa, Mont-roig, Saidí i Tamarit, sense música, i per això classificada en ambdós reculls com a refrany d'oficis.

Artur Quintana

Octubre viatger

Vicent Pallarés Pascual

Si no fos pel tacte dels alborços
i per alguna nota trobada dintre d'un llibre
no hagués reconegut el trajecte.
Sembla com si la intransigència de l'oblit fóra més intensa avui,
com si hagués adquirit una estranya densitat
que amb les meves mans abans no podia palpar.
Havia travessat prats
i on abans madurava un futur inabarcable,
ara creixen entre esbarzers,
anhels i dubtes.
Vam creure en el trajecte
i ara el sabem curt
a cada vegada que se'ns mostra.
S'obren portes d'obertura pausada,
s'apaguen els estels
que amb els temps deixen de donar-nos una ubicació precisa.
Ens empassem la por i ara és inútil mirar enrere.
De vegades, hem tret a passejar mots
i aquest fet ens ajuda a situar-nos.
Sense ells la ciutat no reconeix la seva música
i hem de recordar-li-la perquè continue ballant.
Continua sorprenent-me el dubte, la guerra i aquelles sargantanes
que s'amagaven les nits d'estiu i no sé ben bé d'on sortien
ni què feien la resta dels jorns.
Entretant, a les nits,
tornen
i és aleshores quan em compadeixo una mica de mi.
Quan la tinta
poruga,
dels primers dies s'amaga,
em difumino en ella
i ja no em reconeixo.

Les campanes seguiran tocant

Esther Puyo

Les campanes sonen
són les nou fora al carrer.
A casa no se medix igual lo temps,
les tristors duren més
i los dolors pareixen eterns.
Les alegries passen com una revolada de vent
i encenen la casa de llum
i ho capgiren tot,
dixant gustós plaer
desperdigolat per tot arreu.

I lo teu cos i lo meu,
les hores i los dies
los van cisellant
com blana argila
i cauran abatuts al final
rendits a la mort.

I a fora
les campanes
seguiran tocant
les set,
les vuit, les nou...

